

Introducere

Raportul juridic de drept al afacerilor

Denumirea *drept al afacerilor* sugerează ideea că acest drept reprezintă un ansamblu de norme juridice care reglementează afacerile.

Noțiunea de afacere este sinonimă cu cea de comerț, ca activitate aducătoare de profit, indiferent că ea constă exclusiv în schimbul și circulația mărfurilor sau într-o altă variantă economică (financiară, industrială etc.). Au devenit deja uzuale expresii precum *mediu de afaceri*, *om de afaceri*, *plan de afaceri* etc. Noțiunea de *afacere* este întâlnită și în limbile de circulație internațională, *business* în engleză, *affaire* în franceză, *geschäft* în germană.

Dreptul afacerilor reglementează relațiile sociale ale întreprinderii din momentul înființării ei până în momentul încetării (lichidării), implicațiile ramurilor de drept public în afaceri, a celor care reglementează relațiile ce se stabilesc între stat, pe de-o parte, și comerciant, pe de altă parte (dreptul administrativ, dreptul fiscal, dreptul penal etc.), relevând intervenția statului în economie. Dreptul afacerilor impune aplicarea unor dispoziții de drept civil (cum ar fi acele reglementări care au în vedere protecția consumatorilor, regimul juridic al bunurilor) sau a unor dispoziții din dreptul muncii (ca angajarea salariaților într-o întreprindere, răspunderea disciplinară, materială, jurisdicția muncii etc.).

Dreptul afacerilor este o știință interdisciplinară. Spre deosebire de dreptul comercial, care este una din ramurile dreptului privat, având un domeniu de reglementare mai întins decât dreptul comercial.¹

Dreptul afacerilor își afirmă specificitatea sa în raport cu dreptul civil. Dar are cu acesta raporturi complementare. Cerințele proprii ale dezvoltării afacerilor sunt: rapiditate și simplitate, securitate, tehnicitate, încredere

---

¹ Cristea S, *Dreptul Afacerilor*, Editura Universitară, 2012, p. 22.

reciprocă, solidaritate. De asemenea, dreptul afacerilor fiind un drept de excepție față de dreptul civil, care este un drept comun, trebuie supus unor interpretări restrictive.

Referitor la complementaritatea dreptului civil și a dreptului afacerilor, trebuie spus că dreptul afacerilor – în ciuda specificului său – nu își este suficient lui însuși. El nu constituie o ramură absolut autonomă a dreptului, are nevoie de alte discipline și, în principal, de dreptul civil. De exemplu, vânzarea mărfurilor aparține, în principiu, domeniului dreptului afacerilor. Dar regimul juridic al vânzării comerciale este reglementat, într-o foarte largă măsură, prin normele juridice civile.

Dreptul afacerilor, la rândul său, influențează dreptul civil. Instituțiile dreptului afacerilor, care au făcut dovada eficacității lor, sunt – în mod voit – preluate, după un anumit timp, de legislația civilă. Se poate spune, de asemenea că dreptul afacerilor servește ca laborator pentru experimentarea anumitor reguli noi, care sunt până la urmă adoptate și generalizate de dreptul civil. Astfel, în dreptul francez, expansionismul dreptului afacerilor este, în special, manifestat, de exemplu, în evoluția dreptului procedurilor colective de redresare și de lichidare judiciară a întreprinderilor. judiciară se aplică tuturor întreprinderilor, ele făcând parte din dreptul întreprinderii.

Cunoașterea dreptului afacerilor prezintă importanță, deoarece acest proces are ca scop înlăturarea riscurilor juridice sau a unei afaceri dezavantajoase ca urmare a necunoașterii ansamblului de norme juridice care, printr-o coroborare corectă, permit dezvoltarea unei afaceri eficiente.

Reglementările care au incidență asupra afacerilor, în mod frecvent, privesc următoarele probleme:

- adoptarea unor măsuri de precauție elementare în faza executării obligațiilor contractuale (punerea în întârziere a debitorului, luarea unor măsuri conservatorii, garanții etc.);
- cunoașterea condițiilor în care un acord este un veritabil contract, precum și forța obligatorie a negocierilor și tratativelor prelabile încheierii unei afaceri;
- cunoașterea dispozițiilor legale de drept civil și de drept comercial privind clauza penală, clauza limitativă de răspundere sau de neresponsabilitate, pentru obligațiile contractuale asumate de partenerii de afaceri;

- necesitatea invocării excepției de ordine publică și a fraudei la lege, atunci când apare necesar, dacă raporturile juridice de dreptul afacerilor aduc atingere normelor juridice cu caracter imperativ (de ordine publică);
- implicațiile titlurilor de credit în afaceri și modul de circulație al acestora;
- acordarea creditelor și regimul juridic al garanțiilor necesare asigurării creditelor;
- consecințele înscrierii creanțelor într-un cont curent.

Dreptul afacerilor se justifică pentru a satisface necesitățile practice în materia afacerilor, el este un drept concret în continuă mișcare și transformare, întocmai ca și comerțul.

Dreptul afacerilor cuprinde reglementări de drept public și reglementări de drept privat.

Dreptul public are ca obiect organizarea statului roman și reglementa relațiile dintre stat și particulari, conține norme cu caracter imperativ, iar părțile raportului juridic erau pe poziție de inegalitate juridică. Dreptul privat reglementa relațiile dintre particulari, conține norme supletive, iar părțile raportului juridic erau pe poziție de egalitate juridică. De asemenea, dreptului privat îi era specific principiul potrivit căruia este posibil tot ce nu este interzis de lege, iar dreptul public se baza pe un principiu invers, adică este posibil numai ce este prescris.

Dreptul afacerilor cuprinde unele *reglementări de drept public*:

În primul rând, dreptul afacerilor conține raporturi juridice de drept administrativ, concretizate în acte administrative individuale aplicabile afacerilor;

În al doilea rând, în cadrul afacerilor sunt inerente unele raporturi de drept fiscal, raporturi care se nasc între comercianți și stat, privind stabilirea și perceperea impozitului pe profit, a altor impozite și taxe pe care trebuie să le plătească comercianții față de stat;

În al treilea rând, dreptul afacerilor presupune reglementări proprii dreptului penal al afacerilor care incriminează faptele și stabilește pedepsele corespunzătoare acestora, fapte legate de existența, realizarea afacerilor.

Dreptul afacerilor cuprinde și *reglementări de drept privat*.

În primul rând, reglementări de drept civil privind regimul juridic al bunurilor, capacitatea juridică (de folosință și de exercițiu) a subiecților de drept participante la raportul juridic de drept al afacerilor;

În al doilea rând, reglementări de drept comercial *stricto sensu* privind regimul juridic al fondului de comerț, contractele comerciale (cum sunt contractele de consignație, de mandat, de comision, de credit bancar, de report), operațiunile de bancă și schimb etc.;

În al treilea rând, dispoziții legale de dreptul muncii privind încheierea, modificarea, încetarea contractului de muncă, răspunderea disciplinară și materială a celui angajat de către un comerciant sau de un alt participant la afaceri (persoană fizică sau juridică) etc.;

În al patrulea rând, în afaceri intervin, uneori, dispoziții de drept internațional privat privind normele conflictuale, fraudă la lege, excepția de ordine publică, trimiterea și retrimiteră, dacă raportul juridic al afacerilor prezintă cel puțin un element de extraneitate, element care ridică problema legii aplicabile aceluia raport juridic.

CAPITOLUL I

Secțiunea 1. Norma juridică

Normele juridice sunt baza din care este alcătuit dreptul obiectiv. De respectarea lor depinde buna funcționare a societății. Spre deosebire de normele morale, religioase, tehnice, de politețe etc, normele juridice au un caracter obligatoriu.

Normele juridice împreună cu relațiile (raporturile) stabilite prin aplicarea acestor norme alcătuiesc ordinea de drept.

Norma juridică este definită ca o regulă de conduită generală, impersonală și obligatorie, care poate fi îndeplinită, la nevoie, prin forța coercitivă a statului.¹

Din această definiție se desprind trăsăturile esențiale ale normei juridice

- norma juridică are caracter general (prevede o conduită tipică ce se adresează tuturor persoanelor care îndeplinesc condițiile prevăzute de ipoteza normei; de exemplu, Legea privind statutul personalului didactic, Legea salarizării etc.);
- norma juridică are caracter impersonal (nu se adresează direct unei persoane; chiar și atunci când vizează un organism unipersonal);
- norma juridică are un caracter obligatoriu (poate fi impusă subiectului de drept prin constrângere).

Structura internă a normei juridice cuprinde următoarele elemente ipoteza, dispoziția și sancțiunea.

Ipoteza reprezintă acea parte a normei juridice care desemnează împrejurările concrete în care urmează să se aplice norma, categoria de

---

¹ Cristea S, *Dreptul Afacerilor*, Editura Universitară, 2012, p. 25.

persoane cărora li se aplică, precum și condițiile care trebuie îndeplinite pentru aplicarea normei.

Dispoziția reprezintă cel mai important element al normei. Ea cuprinde conduita impusă subiectelor de drept ce trebuie să facă, ce nu trebuie să facă, ce anume pot să facă acestea.

Sanctiunea cuprinde consecințele nerespectării prescripției din dispoziție.

Sanctiunea poate fi absolut determinată, dacă organul de aplicare a dreptului nu are de făcut o individualizare a sancțiunii (spre exemplu, cazul nulității, ca sancțiune de drept civil sau relativ determinată, dacă organul de aplicare a dreptului trebuie să aprecieze care este, în raport cu împrejurările concrete ale faptei, sancțiunea potrivită – caz în care norma nu cuprinde decât limita minimă și cea maximă a sancțiunii. De exemplu, pedeapsa aplicabilă în cazul săvârșirii unei infracțiuni poate varia între doi și cinci ani închisoare.

Clasificări ale normelor de drept

După *criteriul ramurii de drept din care fac parte*, se disting norme de drept civil, de drept corecțional, de drept administrativ, de drept comercial etc.

După *felul conduitei pe care o prescriu*, normele juridice pot fi **imperative** și **dispozitive**.

Normele imperative sunt, la rândul lor de două feluri norme onerative (care impun o anumită acțiune) și norme prohibitive (care interzic o anumită acțiune).

Normele dispozitive pot fi permissive (fără a impune, ele permit săvârșirea unei acțiuni) și supletive (ele reglementează o anumită conduită, dar numai în mod subsidiar, dacă părțile nu și-au determinat-o ele însele).

O categorie aparte o formează normele de recomandare, prin care o anumită reglementare legală se recomandă să fie preluată cu adaptări și de alte sectoare care se caracterizează printr-o relativă autonomie față de autoritatea statală.

După gradul lor de precizie, sunt norme determinate (care cuprind în structura lor toate elementele) și norme nedeterminate (care nu au în cuprinsul lor întreaga structură). În acest caz actul normativ face trimitere

la alte norme (norme de trimitere) sau precizează că se va completa norma în cauză prin acte normative ulterioare (norme în alb).

După sfera aplicării lor, normele pot fi generale, speciale și de excepție. Dacă par susceptibile de aplicare două norme, se aplică întotdeauna cea specială. Normele de excepție se regăsesc expres în lege și sunt de strictă interpretare și aplicare.

După ierarhia existentă între diferite izvoare de drept, putem avea norme cuprinse în Constituție, legi, decrete, hotărâri sau ordonanțe de guvern, ordine ministeriale, decizii ale organelor județene sau locale.

Secțiunea 2. Izvoarele dreptului

Noțiunea de izvor de drept are două înțelesuri

În sens material, ea desemnează condițiile materiale de existență care generează normele juridice;

În sens formal, ea reprezintă forma de exprimare a normelor juridice, cu alte cuvinte unde anume se găsesc normele juridice într-un sistem de drept dat.

Sensul material al noțiunii de izvor de drept este folosit mai mult în teoria generală a statului și dreptului.

Principalul izvor de drept în sistemul nostru de drept, ca de altfel în toate sistemele de drept care aparțin familiei dreptului romano-german.

Conceptul de lege are două accepțiuni

În sens larg, prin lege înțelegem orice act normativ,

În sens restrâns, prin lege se înțelege numai acel act normativ care este adoptat de Parlament, după o procedură specifică. Potrivit legii, Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

Legile constituționale cuprind Constituția și legile de modificare a acesteia.

Legile organice reglementează domeniile stabilite prin Constituție, de mare importanță pentru societate și ele se adoptă numai prin votul a două treimi din numărul membrilor Parlamentului.

Legile ordinare se adoptă în toate celelalte domenii, cu majoritatea voturilor parlamentarilor prezenți.

Alături de legi în sens restrâns, decretule-lege, decretule, ordonanțele și hotărârile Guvernului, ordinele, instrucțiunile și regulamentele miniștrilor ori

deciziile administrației publice locale au, de asemenea, valoare normativă, cuprinzând norme juridice și constituind izvoare de drept.

Sistemul de drept are o structură piramidală, este supus principiului ierarhiei actelor normative, potrivit căruia actele normative inferioare trebuie să fie conforme cu cele superioare și toate cu prevederile Constituției.

Un alt izvor de drept întâlnit în subsidiar este obiceiul sau cutuma.

Acesta cuprinde o regulă de conduită cristalizată în timp și cu caracter de obligativitate.

În dreptul nostru, obiceiul este izvor de drept în măsura în care dreptul scris trimite la el.

Jurisprudența sau practica judiciară formată din hotărârile judecătorești date de instanțele de toate gradele nu este admisă în sistemul nostru ca fiind izvor de drept. Dar ea constituie izvor de drept în sistemul anglo-saxon, unde judecătorul este obligat să se conformeze precedentelor judiciare în materie.

Doctrina sau literatura juridică, rod al preocupărilor teoreticienilor dreptului nu constituie izvor de drept. Dar ea poate influența soluțiile judecătorilor sau, prin propunerile formulate, poate conduce la adoptarea de noi norme juridice sau modificarea ori abrogarea celor existente. Propunerile de lege ferenda (despre legea care urmează să fie elaborată) apărute în doctrină au o importanță deosebită. Ele apar prin deosebire de reglementarea de lege lata (despre legea în vigoare).

Secțiunea 3. Interpretarea normelor juridice

Scopul interpretării normelor juridice este identificarea voinței reale a legiuitorului.

Prin această operațiune rațională se apreciază sensul și efectul exact al unei dispoziții legale pentru a se vedea dacă se poate aplica sau nu într-o ipoteză dată, într-un caz concret.

Necesitatea interpretării decurge și din aceea că legiuitorul utilizează o serie de termeni specifici sau care au în textul de lege un înțeles deosebit de cel uzual.

1. Clasificarea interpretării normelor juridice

După organul care face interpretarea, aceasta poate fi oficială sau neoficială.

Interpretarea oficială este realizată de un organ de stat abilitat să realizeze respectiva interpretare. Ea poate fi, la rândul ei, autentică sau jurisdicțională (cazuală).²

Interpretarea autentică este cea realizată chiar de către organul de stat care a adoptat norma supusă interpretării. Norma juridică interpretativă, prin excepție de la principiul neretroactivității legii, poate retroactiva, făcând corp comun cu norma interpretată.

Interpretarea jurisdicțională este atributul organului jurisdicțional (instanță judecătorească, organ arbitral etc.) chemat să soluționeze un caz concret, prin aplicarea normei juridice. Și această interpretare este obligatorie, ca și cea autentică, dar numai pentru cauza respectivă. Uneori, interpretări constante ale instanțelor judecătorești sunt preluate de către legiuitor, fiind însușite de către acesta și dobândind o aplicabilitate generală.

Interpretarea neoficială este cea realizată de teoreticieni, avocați sau chiar de subiectele de drept cărora norma juridică li se adresează. Ea nu este obligatorie, dar poate fi utilă organului jurisdicțional în pronunțarea soluției.

Suntem în prezența unei interpretări restrictive atunci când aplicarea normei juridice se face, în realitate, într-un domeniu mai restrâns decât cel formal.

După criteriul metodei de interpretare folosite, interpretarea poate fi gramaticală, sistematică, istorică, teleologică, logică.

Aceste metode de interpretare sunt utilizate în mod corelat, căutându-se a se evidenția intenția reală a legiuitorului.

Metoda gramaticală constă în analiza semantică, sintactică și morfologică a normei juridice.

Termenii utilizați vor fi interpretați în sensul lor juridic și nu în cel uzual, adesea diferit.

Metoda sistematică presupune lămurirea textului de lege prin integrarea sa în sistemul actului normativ căruia îi aparține sau în sistemul mai larg al actelor normative din domeniul respectiv, apartenența la o anumită ramură de drept, la un anumit sistem de drept, la o anumită familie de sisteme de drept.

Prin interpretarea istorică se analizează contextul istoric, condițiile socio-economice și politice de la momentul adoptării normei, inclusiv lucrările preparatorii.

---

² Leaua, C., *Dreptul afacerilor. Noțiuni generale de Drept Privat*, Editura Universul Juridic, 2012, p. 17.